

**Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitucionālā sadarbība
bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā**

Metodiskie ieteikumi

starpinstitucionālajai sadarbībai Rēzeknes novada pašvaldībā, veicot preventīvo darbu un risinot vardarbības gadījumus pret bērnu

Situācija A

Bērns bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi

1. Klases audzinātājs sazinās ar vecākiem, lai noskaidrotu skolas kavējumu cēloni.
2. Kad bērns ierodas skolā, klases audzinātājs uzklausa bērna viedokli par situāciju.
3. Klases audzinātājs sadarbībā ar citiem skolas pedagogiem veic skolēna novērošanu klasē.
4. Situācijas, par kurām klases audzinātājam nekavējoties jāziņo izglītības iestādes administrācijai vai sociālajam pedagogam:
  - aizdomas, ka bērns cieš no emocionālas, fiziskas vai seksuālas vardarbības,
  - saņemta informācija, ka bērns nav nakšņojis mājās,
  - klases audzinātājs pamanījis, ka bērna uzvedība izmainījusies (piemēram, uzvedība kļuvusi izaicinoša, rupja, bērns noslēdzies sevī, ir drūms),
  - klases audzinātājs pamanījis, ka bērnam nav sezonai piemērota apģērba, mācību līdzekļu, vai arī bērns nav ēdis.
5. Ja vecāki par problēmsituāciju ir informēti gan mutiski, gan rakstiski (sagatavojot oficiālu vēstuli), bet neattaisnotie kavējumi turpinās, klases audzinātājs nedēļas laikā informē skolas sociālo pedagogu, ja tāda nav – izglītības iestādes administrācijas pārstāvi (direktora vietnieks mācību vai audzināšanas jautājumos).
6. Sociālais pedagogs sadarbībā ar izglītības iestādes atbalsta personālu* , klases audzinātāju un vecākiem analizē bērna neattaisnoto kavējumu cēloņus izmantojot gan skolēnu rakstveida paskaidrojumus, gan anketēšanu, gan individuālas sarunas, var veikt arī mājas apmeklējumus. Minētie uzdevumi tiek sadalīti speciālistiem izglītības iestādē. Piemēram, psihologs veic anketēšanu mikroklimata izpētei klasē un individuālas sarunas, sociālais pedagogs ar klases audzinātāju veic mājas apmeklējumu, klases audzinātājs - novērojumus. Šādas analīzes mērķis ir apzināt vai izslēgt kavējumu cēloņus izglītības iestādes vidē, piemēram, vienaudžu vardarbību.

* Ar izglītības iestādes atbalsta personālu saprotami tie darbinieki, kas tieši nepiedalās izglītības nodrošināšanas procesā, bet sniedz atbalstu un palīdzību problēmsituāciju risināšanā, piemēram: psihologs, sociālais pedagogs, medmāsa, u.tml.

7. Darba gaitā ir jāizvērtē vairāki iespējamie problēmas cēloņi, kas var būt saistīti ar:

- Problēmām izglītības iestādē (skatīt situāciju A1);

Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitucionālā sadarbība bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā

- Bērna individuālo situāciju (veselības problēmas, mācību un uzvedības traucējumi, individuālas problēmas jeb pārdzīvojumi, kas saistīti ar attīstības vai traumatisko krīzi, u.c.) (skatīt situāciju A2);
- Problēmām ģimenē (skatīt situāciju A3).

Iespējama ir situācija, kad problēmas ir saistītas ar vairākiem cēloņiem, piemēram, vecāku atkarība no alkohola, nerūpēšanās par bērnu, mācību un uzvedības traucējumi – problēmas izglītības iestādē.

8.Problēmas risināšanai izglītības iestādei pēc nepieciešamības ieteicams sadarboties ar pašvaldības sociālā dienesta, bāriņtiesas vai policijas pārstāvjiem. Šajā gadījumā starpinstitucionālās komandas vadītājs var būt izglītības iestāde. (skatīt attēlu Nr.1)

9.Tad, kad bērns atgriežas izglītības iestādē, būtu vēlams izstrādāt plānu skolēna adaptācijai, informējot par to priekšmetu skolotājus.

**Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitutionālā sadarbība
bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā**

Situācija A1

Bērns bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi:

Problēmas izglītības iestādē

1. Klases audzinātājs veic novērojumus, informē psihologu un sociālo pedagogu ar lūgumu iesaistīties problēmas identificēšanas procesā.

2. Bērnu nepieciešams uz klausīt (sarunu veic tas darbinieks, kuram ar bērnu ir vislabākais kontakts).

3. Izpētes gaitā jāizanalizē un jāizvērtē iespējamie cēloņi izglītības iestādē. Šādi cēloņi var būt:

3.1. emocionāla, fiziska vai seksuāla vardarbība starp bērniem

Emocionālā un fiziskā vardarbība starp bērniem var būt ļoti traumējoša un atstāt tālejošas sekas. Tādēļ klases audzinātājam un priekšmetu skolotājiem sanākot kopā būtu jāapkopo savi novērojumi par izmaiņām klases mikroklīmatā (konflikti, draugu grupas, izstumtie bērni). Ja tiek identificēta vardarbība starp bērniem (vienaudžu vardarbība):

- klases audzinātājs nekavējoties piesaista psihologu un sociālo pedagogu mikroklīmata izpētei klasē;
- atbalsta personāls sadarbībā ar klases audzinātāju izstrādā plānu mikroklīmata uzlabošanai klasē.

Darbu ar klasi veic sociālais pedagogs/psihologs un klases audzinātājs pēc vienota plāna;

- bērnam, kurš ir upuris, saskaņojot ar vecākiem, tiek piedāvāta iespēja saņemt individuālas psihologa konsultācijas;
- bērnam, kurš ir varmāka, arī jāsniedz nepieciešamais atbalsts un palīdzība, lai viņš saprastu savas rīcības sekas (sarunas var veikt sociālais pedagogs vai psihologs);

Sociālajam pedagogam vai psihologam būtu jāpiedalās gan pedagogu, gan vecāku sapulcē, lai skaidrotu radušos situāciju un sniegtu nepieciešamo atbalstu;

Vienaudžu vardarbības mazināšanai nepieciešams arī regulārs preventīvais darbs, kas tiek īstenots ar audzināšanas plāna palīdzību, izmantojot gan atbalsta personālu, gan pedagogus, darbam ar bērniem var pieaicināt arī policijas pārstāvjus.

3.2. konfliktējošas attiecības ar pedagogu vai vairākiem pedagogiem (iespējama emocionālā vai cita veida vardarbība).

Konfliktējošām attiecībām ar pedagogiem bieži vien pamatā ir neiecietīga attieksme, kas var būt gan no pedagoga puses, gan no skolēna puses. Nerisināts konflikts var pārvērsties par emocionālu vardarbību, vai par fizisku vardarbību. Līdz ar to būtu nepieciešams izprast to, ka viedokļu sadursme ir

**Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitutionālā sadarbība
bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā**

normāla un pat vēlama pedagoģiskā procesa sastāvdaļa, jo skolotājs nepārtraukti rosina skolēnus pārvarēt sevi, mācīties ko jaunu, darīt ko neparastu. Svarīgi ir izprast – kāpēc bērns tā rīkojās. Piemēram, skolēni, kuri ir rupji un agresīvi, bieži vien cieš no vecāku emocionālas vardarbības vai pamešanas novārtā. Reizēm arī mācību viela skolēnam var būt par sarežģītu un ar agresīvu uzvedību viņš izsaka savu neapmierinātību, ka nevar būt tikpat labs kā citi. Vienlaikus arī skolotāja attieksme var radīt bērnam nedrošības sajūtu, ka viņš ir nesaprasts un nepieņemts. Skolēns var nesaskatīt progresu savās zināšanās un prasmēs.

Ja tiek identificēta konfliktsituācija starp pedagogu vai pedagogiem un bērnu:

- situācijā, kad pastāv konflikts starp kādu no pedagogiem un bērnu var palīdzēt
gan klases audzinātājs,
gan sociālais pedagogs vai psihologs,
arī skolas administrācija;
- sākotnēji ir jāapzina konfliktējošās puses,
jāizplāno sarunas gaita,
jāizvirza konkrēti noteikumi sarunai un
jāmēģina panākt konfliktējošo pušu vienošanās;
- uz klausot abas puses jāmēģina izprast, kādi ir bērna uzvedības cēloņi,
vai tie ir bērna individuālie pārdzīvojumi
vai bērna pamešana novārtā,
vai citas problēmas, kas var būt saistītas arī ar pedagoga kompetences trūkumu;
- pedagogam ir tiesības vērsties pēc palīdzības pie psihologa vai sociālā pedagoga, ja viņš vēlas izrunāties par saviem pārdzīvojumiem saistībā ar esošo konfliktu;
- lai mazinātu spriedzi, kas rodas saskarsmes procesā ar bērniem, skolas administrācijai būtu nepieciešams pedagogiem nodrošināt
supervīzijas (atbalsta pasākumus),
arī izvērtēt iespēju nodrošināt izglītojošus pasākumus, kas tiktu vērsti uz profesionālo kompetenču attīstīšanu, ietverot konfliktu risināšanas prasmes, sadarbības prasmes, pašpalīdzības prasmes darbam ar bērniem.

**Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitucionālā sadarbība
bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā**

Situācija A2

Bērns bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi:

Bērna individuālā situācija

Ar bērna individuālo situāciju jāsaprot piemēram,
veselības problēmas,
mācību un uzvedības traucējumi,
individuālas pārdzīvojumi, kas saistīti ar attīstības vai traumatisko krīzi,
grūtības veidot attiecības ar vienaudžiem vai iekļauties kolektīvā
bērna izdarīti pārkāpumi.

1. Bērnu nepieciešams uz klausīt (sarunu veic tas darbinieks, kuram ar bērnu ir vislabākais kontakts).
2. Klases audzinātājs sazinās ar vecākiem, lai noskaidrotu iespējamo problēmas cēloni, uzaicina uz tikšanos.
3. Klases audzinātājs sadarbībā ar skolas atbalsta personālu un vecākiem izvērtē bērna individuālo problēmu cēloni:
  - 3.1. veselības problēmas;
  - 3.2. mācīšanās traucējumi;
  - 3.3. individuālas problēmas, kas saistītas ar attīstības vai traumatisko krīzi;
  - 3.4. citas iespējamās problēmas (piemēram, alkohola atkarība, delikventa uzvedība).

Kā viena no problēmām var būt bērna atkarība no alkohola vai narkotiskajām vielām. Kārtību, kādā nodrošināma bērna ārstēšana, ja konstatēts, ka bērns lietojis apreibinošas vielas skatīt attēlā Nr.2.

4. Klases audzinātājs vai atbalsta personāla pārstāvis bērna individuālo problēmu gadījumā piedāvā iespējamo palīdzību ģimenei un bērnam no izglītības iestādes (piemēram, psihologa vai logopēda konsultācijas), vai arī informē par citām iestādēm un speciālistiem, kur ģimene var vērsties, lai saņemtu nepieciešamo palīdzību (ja vecāki nepiekrīt nodrošināt psihologa konsultācijas bērnam, tomēr izglītības iestādes personāls uzskata, ka bērnam būtu nepieciešama konkrētā speciālista palīdzība, atļauju var dot bāriņtiesa). Par to rakstiski jāinformē bāriņtiesa, sniedzot pilnu problēmas aprakstu.

5. Klases audzinātājs un sociālais pedagogs sadarbībā ar vecākiem un bērnu sastāda nepieciešamās palīdzības un atbalsta plānu (piemēram, rakstisku vienošanos par turpmāko rīcību).

**Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitutionālā sadarbība
bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā**

6.Paralēli klases audzinātājs sadarbībā ar izglītības iestādes atbalsta personālu, var pārrunāt ar klasi jautājumus, kas saistīti ar iecietību un izpratni dažādās situācijās, lai klasesbiedri nesāktu bērnu izstumt vai ignorēt.

7.Ja bērna vecāki atsakās sadarboties un neizrāda interesi par bērna problēmām, kā arī izglītības iestāde veikusi visas nepieciešamās darbības atbilstoši kompetencei, lai uzlabotu situāciju, izglītības iestādes administrācija par problēmsituāciju nekavējoties ziņo bāriņtiesai un arī sociālajam dienestam (darbam ar vecākiem un bērnu var piesaistīt arī pašvaldības policijas pārstāvjus, ja attiecīgajā pašvaldībā ir izveidota nepilngadīgo likumpārkāpumu profilakses nodaļa).

8.Ja ir iespējams, tad sociālais pedagogs kopīgi ar bāriņtiesu vai sociālo dienestu organizē starpinstitutionālu tikšanos, kurā piedalās arī ģimene, lai vienotos par tālākajām darbībām.

**Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitucionālā sadarbība
bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā**

Situācija A3

Bērns bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi:

Problēmas ģimenē

1. Bērnu nepieciešams uz klausīt (sarunu veic tas darbinieks, kuram ar bērnu ir vislabākais kontakts).
  2. Izglītības iestādes atbalsta personāls kopā ar klases audzinātāju izvērtē iespējamus cēloņus ģimenē, ja nepieciešama papildus informācija klases audzinātājs kopā ar sociālo pedagogu var veikt mājas apmeklējumu.
    - Gadījumā, ja ir aizdomas par sociālām problēmām ģimenē, piemēram, slikts finansiālais stāvoklis (bērnai sezonai nepiemērots apģērbs, bērns regulāri ir nekopts, pedikuloze,) konfliktējošas attiecības, slikta bērna uzraudzība, ģimenes attiecību, struktūras izmaiņas (šķiršanās, jauna cilvēka ienākšana bērna dzīvē), vāja izpratne vecākiem par nepieciešamību nodrošināt bērnam izglītību (nav sagādāti mācību procesam nepieciešamie mācību līdzekļi). Šajā gadījumā izglītības iestādes administrācijai vispirms mutiski, tad rakstiski jāinformē sociālais dienests.
    - Gadījumā, ja ir pamatotas aizdomas par vardarbības faktu vai vecāku tiesību ļaunprātīgu izmantošanu pret bērnu nekavējoties, izglītības iestādes administrācijai ne vēlāk kā tajā pašā dienā vispirms mutiski, tad rakstiski jāinformē bāriņtiesa un policija.
  3. Lai bērnam tiktu sniegta nepieciešamā palīdzība un nepieciešamais atbalsts izglītības iestādes pārstāvji, piemēram, sociālais pedagogs vai skolas administrācija var organizēt vai piedalīties starpinstitucionālās tikšanās kopā ar bāriņtiesas pārstāvjiem, sociālajiem darbiniekiem un piesaistīt arī citus speciālistus, piemēram, policiju.
- Svarīgākais starpinstitūciju sadarbībā problēmsituācijas risināšanai ir izvirzīt vienotus mērķus, savlaicīgi, koordinēti un regulāri sadarboties ar citām institūcijām.

Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitutionālā sadarbība bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā

Situācija B.

Sociālais dienests saņem pirmreizēju informāciju par vardarbību pret bērnu un nepieciešama nekavējoša iejaukšanās

1. Sociālais dienests izskata informāciju, kas par ģimeni ir pieejama dienesta datu bāzē, ja tāda ir. **Saņemtā informācija, kas liecina par iespējamu vardarbību pret bērnu sociālā darba speciālistam ir nekavējoši, ne vēlāk kā tajā pašā dienā jāpārbauda.** Nekavējoties jāveic dzīves apstākļu pārbaudi, nepieciešamības gadījumā pieaicinot bāriņtiesu un policiju.

Ja dzīves apstākļu pārbaudes laikā konstatēts, ka pastāv apdraudējums bērna drošībai, dzīvībai un veselībai, tad gadījumā, ja līdzī nav bāriņtiesas vai policijas pārstāvji, nekavējoties tiek ziņots minētajām institūcijām un gādāts par bērna nogādāšanu drošā vidē.

Par vardarbības faktu pret bērnu nekavējoties vispirms mutiski tad rakstiski jāziņo policijai.

Tālākās darbības, kas attiecas uz bāriņtiesas kompetenci tiek veiktas saskaņā ar situācijas D aprakstu bāriņtiesām.

2. Bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām sociālais dienests nodrošina sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu bērna dzīvesvietā vai rehabilitācijas institūcijā.

3. Piecpadsmit dienu laikā, pēc bāriņtiesas priekšsēdētāja vai locekļa vienpersoniskā lēmuma pieņemšanas, sociālais dienesta darbinieks piedalās starpinstitutionālā sanāsmē, lai kopīgi ar bāriņtiesu veiktu risku izvērtēšanu un salīdzinātu novērojumus par ģimeni (var tikt pieaicināti arī speciālisti no citām institūcijām) un iesniedz bāriņtiesai risku izvērtēšanai nepieciešamo informāciju par ģimeni.

4. Tiek uzsākts psihosociālais darbs ar ģimeni:

- tiek sastādīts rehabilitācijas plāns, kas sastādāms visai ģimenei kopumā, īpašu uzmanību pievēršot tam, lai tiktu izvērtētas arī bērna vajadzības un ietverti atbilstoši pasākumi to apmierināšanai;
- izvirzīti īstermiņa un ilgtermiņa mērķi;
- noslēgts sadarbības līgums ar klientu,
- ģimenei tiek sniegti nepieciešamie sociālie pakalpojumi un sociālā palīdzība, un piesaistīti nepieciešamie resursi, ja ģimene piekrīt sadarboties;
- tiek veikta sadarbības līgumā noteikto uzdevumu izpildes uzraudzība un kontrole;

Ja ģimene nepiekrīt sadarboties, rakstiski jāinformē bāriņtiesa.

Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitucionālā sadarbība bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā

5. Kamēr bērns atrodas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā, pašvaldības sociālais dienests un bāriņtiesa sadarbībā ar institūcijas darbiniekiem veic pasākumus, lai sekmētu bērna atgriešanos ģimenē, uzturētu kontaktus starp bērnu un vecākiem vai, ja tas nav iespējams, meklētu iespēju nodrošināt bērna aprūpi citā ģimenē. Darbs ar ģimeni turpinās un ik pēc 6 mēnešiem (atsevišķos gadījumos ik pēc 3 mēnešiem) notiek atkārtota risku izvērtēšana ģimenē.

Pašvaldības institūcijas savā starpā sistemātiski sadarbojas un uzņemas starpprofesionālo atbildību līdz brīdim, kad vecākiem var atjaunot aprūpes vai aizgādības tiesības un bērns var atgriezties vecāku aprūpē.

Bērna ārpusģimenes aprūpes laikā (arī gadījumos, kad bērna ārpusģimenes aprūpe tiek nodrošināta pie aizbildņa vai bērns tiek ievietots audžuģimenē) jāveic darbs ar bērna vecākiem. Pašvaldības iestādes: sociālā darba speciālists, sociālais pedagogs, bērnu aprūpes iestādes pārstāvis u.c. speciālisti sniedz izglītojošu, sociālu un citu palīdzību bērna vecākiem, lai radītu apstākļus bērna aprūpes atjaunošanai ģimenē.

6. Ne vēlāk kā pēc gada tiek sniegta rakstiska informācija bāriņtiesai par situāciju ģimenē, lai bāriņtiesa varētu pieņemt lēmumu par aprūpes tiesību atjaunošanu vai prasības sniegšanu tiesā par aizgādības tiesību atņemšanu.

7. Arī pēc aprūpes tiesību atjaunošanas sociālais dienests veic regulāru ģimenes dzīves apstākļu pārbaudi, lai novērtētu situāciju un nepieciešamības gadījumā sniegtu ģimenei sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību.

**Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitutionālā sadarbība
bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā**

Situācija C.

**Sociālais dienests saņem pirmreizēju informāciju par iespējamiem bērnu
tiesību pārkāpumiem ģimenē, taču nav apdraudējuma bērna drošībai, dzīvībai
un veselībai.**

1. Saņemtā informācija nekavējoties ātrāk un vispusīgāk jāpārbauda, jo lietas, kas saistītas ar bērnu tiesību aizsardzību izskatāmas nekavējoties.

- Mutiski saņemtā informācija jāfiksē protokolā.
- Jāveic dzīves apstākļu pārbaude.
- Jāuzklausā bērnu viedoklis, jānovērtē paša bērna, ģimenes un vidē pieejamie resursi un šķēršļi.
- Jāizvērtē apdraudējums bērna drošībai, veselībai un dzīvībai.

2. Ja apdraudējums nav konstatēts, tomēr, izvērtējot situāciju, secināms, ka ģimenei trūkst prasmju bērnu aprūpē un audzināšanā, vai ir nepieciešama cita veida palīdzība, piemēram, ārstēšanās no atkarību izraisošām vielām, vai sociālā palīdzība, sociālais dienests uzsāk darbu ar ģimeni.

3. Sociālais dienests veic pilnīgu ģimenes situācijas izpēti, izvērtējot pieejamo informāciju no kaimiņiem, tuviniekiem, bērna izglītības iestādes t.sk. pirmsskolas izglītības iestādes ģimenes ārsta un citiem informācijas resursiem, veic ģimenes vajadzību, materiālo un personisko resursu novērtējumu, noskaidro cēloņus un iemeslus, kas ir par pamatu bērna nepietiekamas aprūpes, attīstības un audzināšanas nodrošināšanai un izvērtē iespējamus riskus gan no ģimenes, gan vides, gan paša bērna perspektīvas, kā arī nosaka nepieciešamo palīdzību un pieejamos atbalsta veidus.

4. Ja ģimene atzīst savu krīzes situāciju un piekrīt sadarboties, sociālā dienesta darbinieks atbilstoši savai kompetencei, sadarbībā ar klientu:

- sastāda rehabilitācijas jeb ģimenes atveseļošanās plānu ģimenei kopumā, un nepieciešamības gadījumā arī katram ģimenes loceklim. Plāna mērķis ir panākt bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanu, īstenojot mērķtiecīgus pasākumus, lai ģimenē tiktu nodrošināta bērna attīstībai un augšanai labvēlīga vide;
- tiek slēgts sadarbības līgums,
- tiek nodrošināti sociālie pakalpojumi un sociālā palīdzība un nepieciešamo resursu piesaiste, lai sekmētu krīzes situācijas pārvarēšanu un veicinātu ģimenes atveseļošanās procesu.
- Sociālais dienests rakstiski informē bāriņtiesu par psihosociālā darba uzsākšanu ar konkrēto ģimeni, lai novērstu cēloņus un tos šķēršļus, kas kavē vecākus nodrošināt

Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitucionālā sadarbība bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā

bērnām drošus dzīves apstākļus un labvēlīgu sociālo vidi, kas savukārt veicina bērna pilnvērtīgu fizisko un intelektuālo attīstību.

5. Intervences jeb iejaukšanās posmā, kad tiek veiktas darbības, kas vērstas uz izvirzīto mērķu sasniegšanu problēmu risināšanā, tiek organizētas starpinstitucionālās sanāksmes, (piemēram, sociālais dienests, bāriņtiesa, izglītības iestāde, medicīnas iestāde, policija u.c. institūcijas pēc nepieciešamības), kur piedalās arī ģimenes locekļi. Starpinstitucionālās sadarbības mērķis ir izvirzīt uzdevumus, ko katra no iesaistītajām institūcijām var veikt konkrētas problēmas risināšanā vai riska novēršanā. Šajā gadījumā starpinstitucionālās komandas vadītājs var būt sociālais dienests. Sadarbībā ar citu institūciju pārstāvjiem sociālā darba speciālists nodrošina izvirzīto mērķu realizāciju, speciālistiem sniedzot konsultācijas un atbalstu konkrētu sociālo problēmu risināšanā ģimenē, lai uzlabotu bērna aprūpi un nodrošinātu bērna psihoemocionālo un fizisko labsajūtu ģimenē.

6. Ja ģimene neatzīst esošo krīzes situāciju un ģimenē pastāvošās problēmas un nepiekrīt sadarboties, gan situācijās, kad sociālā darba speciālists, vadot sociālo gadījumu ar konkrēto ģimeni, konstatē, ka nav iespējams novērst bērna attīstībai nelabvēlīgus apstākļus, viņam paliecot ģimenē, t.sk. audžuģimenē vai aizbildņa ģimenē, sociālā dienesta darbinieks:

- veic dzīves apstākļu pārbaudes;
- apkopo informāciju, kas ir pieejama ievācot ziņas no citiem informācijas avotiem ārpus ģimenes, piemēram, radniekiem, draugiem, kaimiņiem;
- apkopo informāciju no bērnu pirmsskolas un izglītības iestādēm sadarbojoties ar skolu administrāciju/ sociālajiem pedagogiem par bērnu psihoemocionālo attīstību, uzvedību, saskarsmi ar vienaudžiem un pedagogiem, sekmēm mācībās un ārpusskolas interesēm t.sk. vai vecākiem ir sadarbība ar skolu un pedagogiem u.t.t,
- veic citas darbības atbilstoši kompetencei

rakstiski par to informē bāriņtiesu, lūdzot izvērtēt vecāku (aizbildņu, audžuģimenes) ļaunprātīgu savu tiesību izmantošanu, nenodrošinot bērna aprūpi un uzraudzību, un turpmāko bērna atrašanos ģimenē, kas var apdraudēt viņa pilnvērtīgu fizisko un garīgo attīstību.

7. Pēc tam, kad bāriņtiesa ir pieņēmusi lēmumu par bērna aprūpes tiesību atņemšanu vecākiem, sociālais dienests turpina darbu ar ģimeni, sniedzot nepieciešamos sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību, veic regulāru ģimenes uzraudzību, atbilstoši savai kompetencei, ar mērķi nākotnē atjaunot atņemtās aprūpes tiesības. Nepieciešamības gadījumā, sadarbojas ar bāriņtiesu, lai veicinātu bērna atgriešanos ģimenē.

Pēc bāriņtiesas rakstiska pieprasījuma, sniedz bāriņtiesai motivētu atzinumu savas kompetences ietvaros par situāciju konkrētajā ģimenē un viedokli par iespēju vecākiem atjaunot aprūpes tiesības. Atzinuma mērķis ir informēt bāriņtiesu par sociālā dienesta viedokli jautājumā, par ko ir prasīts atzinums, tādējādi atzinums ir sagatavojams tā, lai bāriņtiesa, iepazīstoties ar to, gūtu skaidru un motivētu sociālā dienesta viedokli izskatāmajā lietā. Sociālā dienesta darbiniekam pamatojot savu viedokli, jāvadās no tā, vai iepriekš pastāvējušie bērna aprūpes šķēršļi (piemēram, vecāku pārmērīga alkohola lietošana vai citas atkarības problēmas, aizdomas par iespējamo vecāku vardarbību pret

Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitutionālā sadarbība bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā

bērnu u.c.) ir zuduši. Papildus norādot, vai ir vērojamas būtiskas pozitīvas izmaiņas ģimenē, kas ir nepieciešamas, lai bērns varētu atgriezties vecāku aprūpē: vai vecāki ir motivēti uzņemties bērna aprūpi un audzināšanu, spējīgi nodrošināt labvēlīgus apstākļus bērna attīstībai, vai vecāki ir mainījuši savu dzīvesveidu (piemēram, ārstēšanās procesā mazinātas atkarības problēmas, sameklēts algots darbs u.c.), vai vecāki ieguvuši jaunas prasmes (piemēram, bērnu audzināšanā) un sociālās iemaņas (piemēram, saņemtas psihologa konsultācijas, iegūta prasme risināt konfliktsituācijas, novērsti vardarbīgas uzvedības cēloņi u.t.t.), vai vecāki ir ieinteresēti savstarpējo attiecību ar bērnu atjaunošanā vai uzlabošanā (piemēram, kopīgi apmeklējuši psihologa konsultācijas u.t.t.), vai vecāki ārpusģimenes aprūpes laikā iespēju robežās ir centušies veidot vai uzlabot saskarsmi ar bērnu, kā arī bērnu atbalstīt materiāli, u.t.t.Šo informāciju sociālā darba speciālists apkopo, izdarot kopsavilkumu par pasākumiem un veiktajām darbībām izstrādātās atbalsta un palīdzības programmas ietvaros strādājot ar vecākiem. Pievēršot uzmanību tādiem apstākļiem, kā, piemēram, vai vecāki aktīvi iesaistījušies savas problēmas risināšanā, snieguši ziņas par sevi un pildījuši līdzdarbības pienākumus, aktīvi darbojušies, lai palielinātu savu pelnītspēju un ienākumus, izmantojuši iespējas saņemt psihologa u.c. speciālistu konsultācijas, vai arī sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, ja kādam no vecākiem ir atkarības problēmas (alkohola, narkotikām, azartspēlēm), izmantojuši saņemto sociālo palīdzību atbilstoši paredzētajiem mērķiem.

Bāriņtiesas sēdē atzinuma sniegšanai būtu jāpiedalās tam sociālā darba speciālistam, kurš izstrādājis atbalsta un palīdzības programmu vecākiem, koordinējis tās darbību un var sniegt informāciju, kas nepieciešama ar aprūpes tiesību atjaunošanu saistīto jautājumu izlemšanā

8. Sociālais darbs ar ģimeni sociālā rehabilitācijas plāna ietvaros turpināms arī tad, kad bērnu aprūpes tiesības vecākiem ir atjaunotas. Tādējādi, saņemot attiecīgu speciālistu atbalstu, tiktu mazināts risks, ka kādu iemeslu dēļ bērns atkārtoti nesaņem pietiekamu vecāku aprūpi un audzināšanu, kā arī tiktu veikti nepieciešamie pasākumi, lai bērns saņemtu atbilstošu uzturu, apģērbu un viņam tiktu nodrošināti tādi dzīves apstākļi un labvēlīga sociālā vide, kas nodrošinātu viņa pilnvērtīgu fizisko, intelektuālo un psihoemocionālo attīstību.

Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitucionālā sadarbība bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā

Situācija D.

Bāriņtiesa saņem pirmreizēju informāciju par vardarbību pret bērnu un nepieciešama nekavējoša iejaukšanās.

- 1.Saņemot ziņas par iespējamu vardarbību pret bērnu, bāriņtiesas pienākums ir nekavējoties pārbaudīt šo informāciju.
  - 2.Bāriņtiesa izvērtē, kādus speciālistus iesaista dzīves apstākļu pārbaudē.
  - 3.Dzīves apstākļu pārbaude, kurā tiek izvērtēts apdraudējums bērnu drošībai, veselībai un dzīvībai, tiek uzklauts bērnu viedoklis.
  - 4.Ja dzīves apstākļu pārbaudē tiek konstatēta vardarbība vai cita veida apdraudējums, bērniem jānodrošina droša vide, bāriņtiesas priekšsēdētājam vai bāriņtiesas loceklim jāpieņem vienpersonisks lēmums par aprūpes tiesību atņemšanu.
  - 5.Bērni jānogādā drošā vidē, audžuģimenē, krīzes centrā vai nodrošinot cita veida ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu, kā arī nepieciešamības gadījumā jānodrošina iespēja saņemt ārstniecības pakalpojumus.
  - 6.Par vardarbības faktu pret bērnu nekavējoties rakstiski jāziņo policijai.
  7. Ja bērns ir kļuvis par prettiesiskas darbības upuri, un nav ievietots iestādē, kas nodrošina sociālo rehabilitāciju vardarbības upuriem, bāriņtiesa raksta sociālajam dienestam iesniegumu, lai bērnam tiktu nodrošināta sociālā rehabilitācija, bērns saņemtu nepieciešamo palīdzību un varētu atgūt fizisko un psihisko veselību un spētu integrēties sabiedrībā. Sociālais dienests nodrošina, lai bērns saņemtu attiecīgo pakalpojumu.
  - 8.Bāriņtiesa un sociālais dienests veic situācijas un riska faktoru novērtēšanu, apkopojot informāciju no ģimenes kaimiņiem, tuviniekiem, izglītības iestādes, ģimenes ārsta un citiem informācijas resursiem, aizpildot attiecīgas anketas un ņemot vērā noteiktus kritērijus saskaņā ar Bāriņtiesas darbības noteikumu 1.un 2.pielikumu.Veicot riska novērtēšanu, bāriņtiesa pieaicina attiecīgus speciālistus un institūciju pārstāvjus vai pieprasīt viņu rīcībā esošu informāciju.
- Bāriņtiesas sadarbojas ar sociālo dienestu un izprasa informāciju no citiem speciālistiem, lai būtu iespējams apkopot pēc iespējas plašāku un vispusīgāku informāciju, izvērtēt patiesos lietas apstākļus un pieņemt bērna vislabākajām interesēm atbilstošu lēmumu. It īpaši svarīgi tas ir situācijās, kad bērna pilnvērtīgas aprūpes nodrošināšanā iesaistīto institūciju un speciālistu viedokļi un skatījums uz konkrēto gadījumu ir atšķirīgs.

Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitucionālā sadarbība bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā

9. Piecpadsmit dienu laikā kopš vienpersoniskā lēmuma pieņemšanas, bet pirms bāriņtiesas koleģiālā lēmuma pieņemšanas tiek rīkota starpinstitucionāla tikšanās (gadījuma vadību uzņemas bāriņtiesas atbildīgais darbinieks), kuras laikā tiek apkopota informācija, kas iegūta ģimenes izpētes gaitā izvērtējot riskus. (piedalās sociālais dienests, ārpusģimenes aprūpes pakalpojuma sniedzēja pārstāvis, var pieaicināt arī policiju un citus speciālistus, pēc nepieciešamības). Tikšanās ir būtiska, lai visas iesaistītās institūcijas varētu kopīgi novērtēt situāciju, lai lēmums būtu objektīvs un bērnu interesēm atbilstošs. Tikšanās ir būtiska, lai visas iesaistītās institūcijas varētu diskutēt un kopīgi novērtēt situāciju, tādējādi nodrošinot konkrētās ģimenes problēmsituācijas objektīvu risinājumu. Vienlaikus bāriņtiesai pirms lēmuma pieņemšanas (nepieciešamības gadījumā) par bērna ārpusģimenes aprūpi, sadarbībā ar sociālā darba speciālistu šādā tikšanās laikā jau būtu bijusi iespēja izvērtēt bērnam atbilstošāko ārpusģimenes aprūpes veidu t.sk. izvērtēt aizbildņa kandidātu atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai, meklēt iespēju ievietot bērnu audžuģimenē, un, ja tas nav iespējams, bērnu aprūpes iestādē.

10. Piecpadsmit dienu laikā, ja nav iespējams atjaunot aprūpes tiesības, tiek pieņemts lēmums par ārpusģimenes aprūpi. Lemjot par ārpusģimenes aprūpi bāriņtiesa izskaidro bērnam iespējamās ārpusģimenes aprūpes veidus un noskaidro bērna viedokli par viņam piemērotāko ārpusģimenes aprūpes veidu, ja bērns spēj formulēt savu viedokli.

11. Pēc lēmuma pieņemšanas bāriņtiesa rakstiski sagatavo vēstuli attiecīgās pašvaldības sociālajam dienestam, lūdzot sniegt nepieciešamo palīdzību bērnu ģimenei.

12. Sociālais dienests uzsāk vai turpina darbu ar ģimeni, sniedzot nepieciešamos sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību, veic regulāru ģimenes uzraudzību, atbilstoši savai kompetencei.

13. Bāriņtiesa veic bērna tiesību un interešu ievērošanas uzraudzību sadarbībā ar ārpusģimenes aprūpes sniedzēju.

14. Ja bāriņtiesa piecpadsmit dienu laikā no vienpersoniskā lēmuma pieņem koleģiālu lēmumu par aprūpes tiesību atjaunošanu, tiek sagatavota vēstule sociālajam dienestam, norādot konstatētos riskus ģimenē, lai sociālais dienests varētu veikt darbu ar ģimeni.

15. * Bērna ārpusģimenes aprūpes laikā (arī gadījumos, kad bērna ārpusģimenes aprūpe tiek nodrošināta pie aizbildņa vai bērns tiek ievietots audžuģimenē), bāriņtiesas nodrošina audžuģimeņu, aizbildņu, kā arī bērnu aprūpes iestāžu vadītāju sadarbību:

- audžuģimene saskaņo ar bāriņtiesu jautājumus, kas saistīti ar bērna saskarsmi ar vecākiem, radniekiem un citām bērnam tuvām personām, tai skaitā jautājumus par uzturēšanās kārtību pie vecākiem svētku dienās un brīvdienās, kā arī citus būtiskus jautājumus, kas skar bērna intereses, pieņemot attiecīgu lēmumu ievietojot bērnu audžuģimenē.

- bērnu aprūpes iestādes vadītājs var atļaut bērnam uzturēties pie vecākiem svētku dienās un brīvdienās, saskaņā ar bāriņtiesas pieņemto lēmumu, ja bāriņtiesai ir pamats uzskatīt, ka faktiskā situācija ģimenē ir mainījusies un viesošanās bioloģiskajā ģimenē ir bērna interesēs, un vecāki, bērnam īslaicīgi uzturoties ģimenē, spēs nodrošināt pilnvērtīgu bērna aprūpi, audzināšanu un uzraudzību un veicinās ģimenes atkalapvienošanos. Pirms šī lēmuma pieņemšanas bāriņtiesai jānoskaidro aizbildņa, audžuģimenes vai bērna aprūpes iestādes viedoklis par bērna un vecāku

Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitucionālā sadarbība bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā

saskarsmi; nepieciešamības gadījumā jāpieprasa papildus informācija no policijas, izglītības, pirmsskolas izglītības iestādes vai veselības iestādes; jālūdz sociālo dienestu sniegt informāciju arī par vecāku iespējām finansiāli nodrošināt pilnvērtīgu bērna aprūpi (piemēram, izziņa par piešķirto maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu) u.c. Lai nodrošinātu bērna interešu aizsardzību, tikpat svarīgi ir, lai sociālā dienesta pārstāvja viedoklis tiktu uzklausīts arī bāriņtiesas sēdē, kurā tiek lemts jautājums par atļaujas došanu bērnam uzturēties bioloģiskajā ģimenē.

Pirms lēmuma pieņemšanas par ārpusģimenes aprūpes veida maiņu, kā arī pirms bērna atgriešanās vecāku aprūpē, bāriņtiesa izskaidro bērnam veicamās darbības un noskaidro bērna viedokli, ja bērns spēj formulēt savu viedokli.

Ja ārpusģimenes aprūpes laikā starp bioloģiskajiem vecākiem un institūcijas vadītāju, aizbildni vai audžuģimeni rodas konfliktsituācijas, kas var būt par pamatotu šķērsli bērna un vecāku attiecību atjaunošanai vai uzlabošanai, tiek piedāvāts mediācijas pakalpojums (alternatīvs strīdu izšķiršanas veids, kura mērķis ir abām konfliktējošām pusēm pieņemas vienošanās panākšana.).

**Noteikumiem par kārtību, kādā notiek starpinstitutionālā sadarbība
bērnu tiesību aizsardzības jomā Rēzeknes novada pašvaldībā**

Situācija E

**Bāriņtiesa saņem pirmreizēju informāciju par vardarbību pret bērnu, taču nav
apdraudējuma bērna drošībai, dzīvībai un veselībai**

- 1.Saņemtā informācija nekavējoties jāpārbauda, jo lietas, kas saistītas ar bērnu tiesību aizsardzību izskatāmas nekavējoties.
- 2.Notiek dzīves apstākļu pārbaude, nepieciešamības gadījumā pieaicinot sociālā dienesta pārstāvi. Tiek izvērtēts apdraudējumu bērna drošībai, veselībai un dzīvībai, uzklauss bērna viedoklis, izmantojot novērtējumu par paša bērna, ģimenes un vidē pieejamiem resursiem un šķēršļiem.
- 3.Apdraudējums nav konstatēts, tomēr izvērtējot situāciju, secināms, ka ģimenei trūkst prasmju bērnu aprūpē un audzināšanā.
- 4.Bāriņtiesa sagatavo vēstuli pašvaldības sociālajam dienestam, kurā norādīta informācija par ģimenes dzīves apstākļu pārbaudē konstatēto, ar lūgumu atbilstoši kompetencei veikt sociālo darbu ar konkrēto ģimeni, kā arī sniegt ģimenei nepieciešamo sociālo palīdzību vai sociālos pakalpojumus.
5. Sociālais dienests uzsāk darbu ar ģimeni, sniedzot nepieciešamos sociālos pakalpojumus un palīdzību. (saskaņā ar aprakstu Situācija C.)